

DOI: 10.18427/iri-2016-0006

Mikrogazdasági folyamatok a fiatalok mobilitásának szempontjából

Horváth Klaudia¹

Miskolci Egyetem, Világ- és Regionális Gazdaságtan Intézet

horvath.klaudia@uni-miskolc.hu

Bevezetés

A mobilitási döntésekben egyéni és makrogazdasági motivációs tényezők is szerepet játszanak. A makrogazdasági változások hatása hosszabb, a háztartások reakciója a mobilitás motivációi nehezebben merhetők és aggregálhatóak. Jelen tanulmányban a fiatalok mobilitására ható individuális jellemzőire kívánom a hangsúlyt fektetni és azokat szekunder és primer kutatásaimon keresztül bemutatni.

Ez a tanulmány egy jelenleg futó H2020 projekt keretében végzett kutatás első eredményeit tartalmazza. A MOVE projekt a fiatalok mobilitási attitűdjét illetve az EU intézményi rendszere számára a fiatalok mobilitásának pozitív és negatív következményeit vizsgálja.

A fiatalok mobilitási hajlandósága individuális jellemzők mentén vizsgálva

A Tárki migrációs terveket vizsgáló felméréseinek eredményeiben látható, hogy a fiatal generációban erősebb a hajlandóság a vándorlásra (Blaskó & Gödri, 2014). Magyarországon viszonylag kevés koherens, hosszabb időtávra vonatkozó adatsor áll rendelkezésre migráció vizsgálatához. A „mobil” fiatalok mikrogazdasági jellemzőinek vizsgálatához egyrészt szekunder adatként a Magyar Ifjúság felmérését vettem alapul, másrészt primer kutatásként interjúkat készítettem. A kutatásom szempontjából eddigi legrelevánsabb felmérés a Magyar Ifjúság 2012-es kutatása, ami kifejezetten a magyar fiatalok mobilitási hajlandóságára és attitűdjeinek leírására koncentrált. Az interjúk félig strukturáltak, ami nagyobb rugalmasságot enged meg, ugyanakkor megvan az előre felépített vázlat, ami mentén haladni kell. A módszer jellegéből adódóan a kutatásunkhoz komplex adatokat ismerhetünk meg. A Magyar Ifjúság 2012-es felméréséből olyan egyedi adatokat tudhatunk meg a fiatalok mobilitásáról, mint a nem, az életkor, az iskolai végzettség, a településtípus és régió közötti kapcsolat.

Ellenőriztem az egyes ismérvek kapcsolatát a külföldi mobilitási hajlandósággal, amelyet az 1. sz. táblázat foglal össze. Ehhez az asszociáció módszert használtam. Az eredmények szerint az ismérvek közötti kapcsolatok szignifikánsak, de gyengék.

¹ A kutatás a H2020 MOVE (No 649263) projekt támogatásával valósult meg

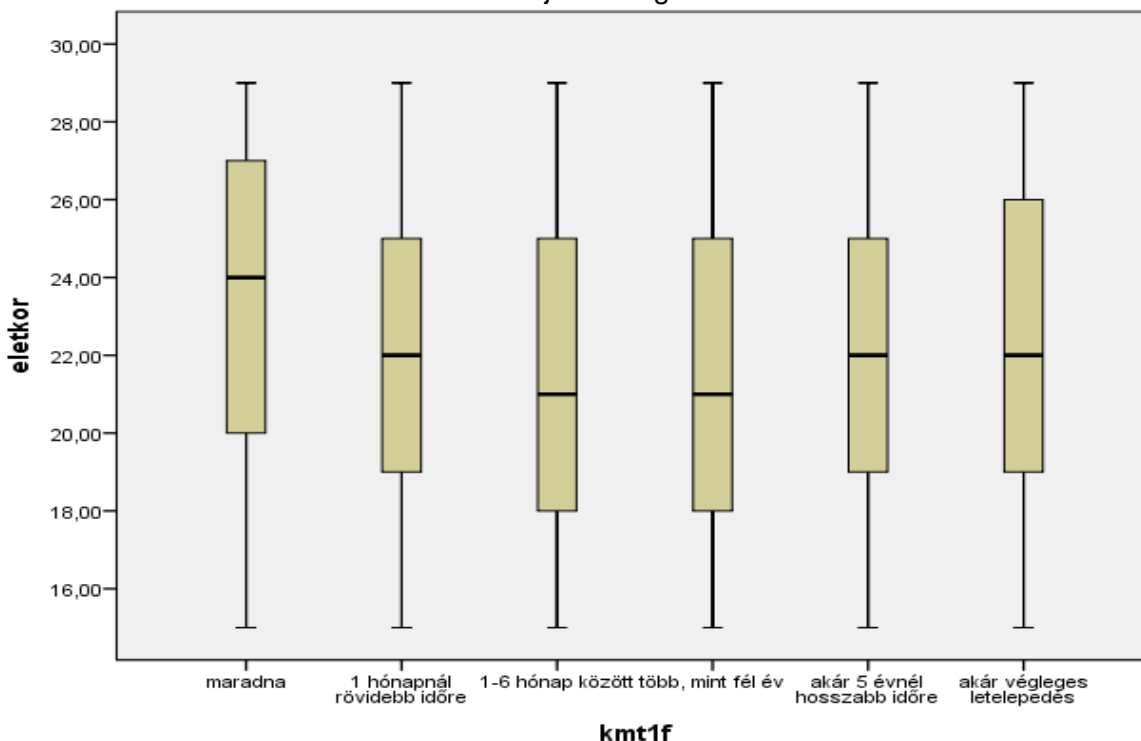
1. táblázat. A külföldi mobilitási hajlandóság és egyes jellemzők kapcsolata

Minőségi ismérvek	Csuprov-féle mutató	Cramer mutató	Szignifikancia szint
Nem	0,198	0,078	0,000
Iskolai végzettség	0,198	0,075	0,000
Település típus	0,165	0,083	0,000
Régió	0,312	0,127	0,000
Családi állapot	0,172	0,077	0,000
Külföldi tapasztalat - tanulási	0,256	0,148	0,000
Külföldi tapasztalat - munkaváll.	0,292	0,169	0,000
Idegennyelv-tudás	0,230	0,115	0,000

(Forrás: Magyar Ifjúság 2012-es felmérés adatai alapján saját számítás)

Az életkor és a külföldi tanulás vagy munkavállalás hajlandósága között a kapcsolatot szóráshányados módszerrel újra vizsgáltam, s kiderült, hogy a kapcsolat szignifikáns, de gyenge. Az életkor 2,2 %-ban határozza meg a külföldi mobilitási hajlandóságot. A Box and Whiskers ábrából jól tükröződik, hogy az idősebbek inkább itthon maradnának, s minél fiatalabb volt a válaszadó, annál inkább tervez külföldi tanulást vagy munkavállalást. A legfiatalabbak legalább egy hónapra, de akár több, mint fél év időtartamra kimennének külföldre. Azok közül, akik akár 5 évnél hosszabb időre vagy akár végleg is letelepednének, átlagéletkoruk 22 év. Minél fiatalabbak voltak a válaszadók, annál inkább többen voltak azok, akik elhagyni kívánják Magyarországot: a 15-19 évesek 55 %-a vélekedett így. Ezekből az arányokból láthatóak, hogy sok a potenciálisan külföldre kimenni tervező fiatalok száma.

1. ábra. A külföldi mobilitási hajlandóság alakulása életkor szerint

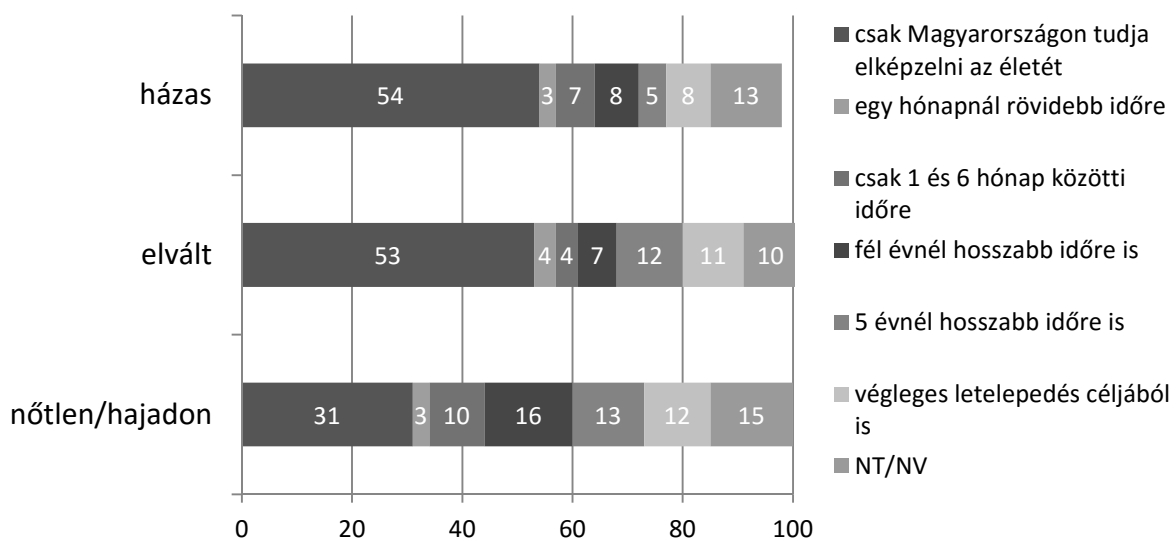
(Forrás: Magyar Ifjúság 2012-es felmérés adatai alapján saját szerkesztés)

A vizsgálatból kiderült összefüggések közül az alábbiakban összefoglalom a kutatás szempontjából fontosakat. A nemek szempontjából vizsgálva, a nők nagyobb

arányban tervezik jövőjüket itthon. Iskolai végzettség szerint tekintve a válaszadók arányát, leginkább a szakmunkások és a diplomások maradnának itthon 36-38 % arányban. Az érettségizettek és a legfeljebb 8 osztályt végzettek 32-34 százaléka csak itthon képzei el a jövőjét. Település jelleggel megvizsgálva a kérdést, a fővárosban élő fiatalok többsége egyáltalán nem tervez külföldre menni, akár időszakos jelleggel sem (39%). A megyeszékhelyen élők 60 százaléka gondolkodik a külföldi lehetőségeken és csupán a 30 százalékauk maradna itthon. Az egyéb városokban illetve községekben élő fiatalok 52-53 százaléka tervez külföldre vándorolni és 34-34 százaléka egyértelműen maradna itthon. Regionális eltérések is megmutatkoznak. Legkevésbé a közép-magyarországi régióban élők utaznának külföldre. Külföldön történő tanulást vagy munkavállalást legnagyobb arányban tervező fiatalok a dél-dunántúli és a közép-dunántúli régióban élnek.

A családi állapot és a külföldi mobilitás iránti hajlandóság között az a tendencia érvényesült, hogy akik már házasok vagy elváltak, több mint a felük (53-54) csak itthon képzei el az életét. Az egyedülállók esetében épp az ellenkező tendencia érvényesül, 54 százaléka lehetőség szerint elképzelhetőnek tartja, hogy hosszabb-rövidebb időre elhagyja hazáját. A felmérésből kiderül, hogy minél több gyermeke van valakinek, annál nagyobb valószínűséggel tervez itthon maradni.

2. ábra. A külföldi tanulás és munka iránti hajlandóság a családi állapot szerint elkülönült csoportokban (N=7948; százalékos megoszlás)

(Forrás: Magyar Ifjúság 2012 – tanulmánykötet)

A foglalkozási aktivitás alapján leginkább mobilnak a tanulók és a munkanélküliek bizonyultak, 60-55 százalékban. Az idegen nyelvet beszélők közül nagyobb arányban rendelkeznek külföldi tervvel (60%), mint azok, akik nem beszélnek idegen nyelvet (csak 40%-uk menne ki külföldre). Egyértelmű eredményre jutottak a migrációs háttérrel rendelkezők vagy nem rendelkezők esetében: ha valaki korábban már tanult külföldön, nagyobb hajlandóságot mutat ahhoz, hogy a jövőben ismét tanuljon vagy dolgozzon egy másik országban. Azok közül, akik már tanultak korábban külföldön, csak 17,8 százaléka maradna itthon, a többiek rövidebb vagy hosszabb időre ismét mobilizálódna külföldre. Nagyon figyelemre méltó, hogy közel 30 százaléka akár véglegesen is letelepedne külföldön. Ugyanezt a kérdést vizsgálva azok körében, akik rendelkeznek külföldi munkavállalási tapasztalattal, elenyésző (5,9 %) azok száma, akik kifejezetten itthon képzei el a jövőjüket, és

24,2 százalékuk akár 5 évnél hosszabb időre lenne hajlandó elhagyni Magyarországot, 38,5 százalékuk akár véglegesen is. A célokra rákérdezve megtudhatjuk, hogy a legtöbben a jobb megélhetés (66%), ezt követően a nyelvtanulás (22 %), tapasztalatszerzés (20 %), karrier (19 %) céljából lenne hajlandó elhagyni az országot. Megjelenik az önkéntes munka iránti igény is: a 8000 fő megkérdezett 2 százaléka ilyen célt jelölt meg. A mobilitás mögött meghúzódó akadályok a magyar fiatalok körében legnagyobb részben a családjukhoz való ragaszkodás, ezt követi a hazához illetve a szülőhelyhez való ragaszkodás és végül a baráti kapcsolatok állnak. Magas azok aránya is, akik az eddig kialakított életüket nem szeretnék feladni, vagy egyedül nem mernek belevágni a mobilitásba, vagy anyagi lehetőségeik korlátozzák, vagy éppen nem beszélnek jól idegen nyelvet. A mobilitást akadályozó tényezők közül a 15-19 évesek inkább az információhiány, a tudás és az anyagi lehetőségek miatt nem mennek külföldre, míg a 25-29 éveseknél pedig a kapcsolati háló és a hazához való kötődés. A munkaerőpiaci státusz szempontjából vizsgálva az inaktívak és a munkanélkülek rendelkeznek erőforráshiánnyal (információhiány, társ hiánya, bürokratikus, anyagi lehetőségek hiánya, idegennyelv-tudás hiánya). Az itthon maradó fiatalokat leginkább az itthoni kapcsolatok és karrierjük tartják vissza.

Nagyon érdekes állításokkal kapcsolatos egyetértésüket kérdezték meg a fiataloktól. A fiatalok több, mint a fele (56 %) egyetért azzal az állítással, hogy fontos volna, hogy minél többen külföldre menjenek dolgozni egy időre, hogy tágítsák látókörüket, gyarapítsák tudásukat.

A kutatás eredményei megmutatják, hogy a fiatalok nagy aránya (52 %) hagyná el Magyarországot, amennyiben lehetősége lenne. A csoporton belül is észlelhetők különbségek: a többi korosztályhoz képest a fiatalabb korosztályban (15-29 évesek) nagyobb a hajlandóság az elvándorlásra.

A felsőoktatásban résztvevők mobilitási attitűdjének vizsgálata

Manapság számos lehetőség létezik arra, hogy az egyének külföldre vándoroljanak akár munkavállalás, akár tanulás céljából. Primer kutatásom középpontjában a hallgatói mobilitást vizsgáltam. A tanulási mobilitáson belül beszélhetünk a középiskolások és a felsőoktatásban tanulók mobilitásáról. A középiskolások számára az úgynevezett cserediák programok adnak lehetőséget, rendszerint saját költségen, míg a felsőoktatásban különböző részképzési, kutatói és szakmai gyakorlati ösztöndíjakat megpályázva utazhatnak ki külföldre a tanulók. Az állam a humántőke-képzés során az alapkészségeket biztosítja csupán, s aki tovább kíván fejlődni, egyénileg vagy többes finanszírozásban - pályázás útján - kell megoldania a finanszírozást (Rédei, 2009). Rédei szerint a tanulási célú mozgás nő. A hallgatók mobilitása előnyt jelent mind a személy, mind a befogadó ország számára. A külföldön tanult hallgatók közvetítő szerepet tudnak betölteni a nemzetközi gazdaságban. Ezáltal a „küldő” és „fogadó” országok közötti kapcsolat a gazdaságot fejlesztheti (Rédei, 2009). Primer kutatásom keretében 11 fő 18-29 év közötti fiatallal készítettem interjút, akik valamely EU-s tagállam felsőoktatási intézményében vettek részt külföldi részképzésben Erasmus vagy más egyéb ösztöndíj elnyerésével. A fiatalokat a 3. sz. táblázat tartalmazza. Néhány tényezővel is kiegészítettem a táblázatot, és amelyik interjúalanyra az jellemző volt, kereszttel jelöltem.

2. táblázat. Az interjúalanyok összetétele és néhány jellemzőjük²

Keresztnév	Kar	Képzési szint	Szochat	Felk	Kapcs	Kulftap
Robi	Természettudományi	MSC	+	+	+	+
Dóra	Gazdaságtudományi	BSC	+	+	+	
Zsombor	Gazdaságtudományi	BSC		+	+	+
Enikő	Gazdaságtudományi	BSC				
Bence	Gépészmérnöki	MSC	+	+	+	
Brigi	Bölcsészettudományi	MSC		+		
Gabi	Anyagtudományi	PhD	+	+	+	+
Sára	Gépészmérnöki	MSC	+	+		
Helga	Gazdaságtudományi	BSC	+	+		+
Balázs	Gépészmérnöki	PhD	+	+	+	+
Krisztián	Gépészmérnöki	BSC	+	+		

(Forrás: saját szerkesztés)

Az interjú forgatókönyve szintén a MOVE projekt keretében került kidolgozásra. A 3. sz. ábrában fogalmaztam meg azokat a legfőbb kérdés területeket, amelyeket az interjúk kapcsán figyelembe vettünk.

3. ábra. Vizsgált individuális tényezők

FÜGGETLEN VÁLTOZÓK	FÜGGŐ VÁLTOZÓK
HÁTTÉROKOK Migrációs háttérök A szülők társadalmi státusza Társadalmi tőke Kulturális tőke Az elvándorlás előtti státusz	MOBILITÁSI ATTITŪDOK Felkészültség Tervek Célország Motivációk
EGYÉNISÉG, SZEMÉLYISÉG Személyiség Önbecsülés, önérték Stresszel való megküzdés Kontrollhely (belső/külső kontrollhit) Nem (fi/nő) Életkor	MOBILITÁSI TAPASZTALATOK Célország Időtartam Motivációk, célok Felhasznált támogatás
OKTATÁS Iskolai végzettséget igazoló bizonyítványok Szakmai végzettség Nyelvtudás	MOBILITÁS KIMENTELE, EREDMÉNYE A mobilitást követő státusz Értékelés Erősített, fejlesztett készségek Erősített kapcsolat (hálózat)

(Forrás: HORIZON2020 MOVE projekt adatai alapján saját szerkesztés)

Az egyik fontos individuális tényező a mobilitás oka és okozataként egyaránt a társadalmi tőke, ezért az interjúalanyok kapcsolati hálója fontos elemzési terület, amire az interjú során kiemelkedő hangsúlyt fektettem. A kapcsolatháló létrejöhet

² SZOCHAT=kedvező szociális háttér, anyagi helyzet

FELK= felkészültség, tudatosság (saját megtakarítás, már sokkal korábban elhatározta hogy kiutazik stb.)

KAPCS= kapcsolati hálózata kiterjedt, széleskörű, nagy

KULFTAP=korábbi külföldi tapasztalat (sokat járt külföldre, korábbi tanulmányi tapasztalat vagy egyéb)

egyéni vagy kollektív beruházási stratégia eredményeképpen, amelyek tudatosan vagy öntudatlanul megteremtik és fenntartják a profitot hozó, tartós és hasznos társadalmi kapcsolatokat (Bourdieu, 1983). A migrációs háttérrel rendelkező és még nem rendelkező egyének közötti interperszonális kapcsolatok jelentősen fokozzák az elvándorlás valószínűségét. Péter azt mondta: „keresztapám is dolgozott külföldön”. Dóra édesanyja dolgozott Németországban. Vizsgálatok támasszák alá azt a tényt, hogy a kivándorlást tervező személyek többségének vannak olyan barátai és/vagy rokonai, akik külföldön élnek, és közel fele a közelmúltban vándorolt ki, vagy tervezi a vándorlást (Gödri, 2010). A migránsok számára társadalmi tőkájük segítséget jelent. Amennyiben a személy környezetében már egy migrációs háttérrel rendelkező rokon vagy barát van, ő hatással lesz az adott személyre, fokozza a nemzetközi migráció valószínűségét. A migrációs háttérrel rendelkezővel való tapasztalatcserén keresztül pedig csökkenthetőek az utazás költségei és kockázatai (Massey et al., 2012). Nem egy interjúalany mesélte el, hogy mielőtt kiutazott a célországba, felvette olyan (volt) diákokkal a kapcsolatot, akik már ugyanabban az országban jártak. Informálódtak tőlük arról, hogy hogyan érdemes az utazást és a szállásfoglalást lebonyolítani. Ők már kitapasztalták, hogy mit hogyan érdemes megoldani, ha valaki a célországba készül kiutazni. Például amennyiben egy-egy szállással már volt negatív tapasztalatuk, akkor elmondhatták a kiutazásra készülőknek, hogy mit kerüljenek el. Még az étkezés megoldásában is tanácsot adtak, hisz ők már tudták, hogy hol vannak a legolcsóbb vagy a legjobb étkezési lehetőségek. Helga egy volt gimnazista osztálytársa épp Lepcsében van, ahol ő is volt; felvették a kapcsolatot egymással, és ő szívesen segít neki. Azt, hogy egy-egy már külföldi tapasztalattal rendelkező személy hatással van a vele kapcsolatban állókkal, - igazolja a következő megjegyzés is, amit az egyik lány tett: “biztos, hogy hatással volt az utazásom a barátnőimre, akik kimentek.”

Tizenegyből tíz interjúalanyra igaz az, hogy felkészült volt, mielőtt kiutazott. Ezt bizonyítja az egyrészt, hogy saját megtakarítással rendelkeztek, másrészt, hogy már jóval korábban, sokan már középiskolás korukban elhatározták, hogy megpályázva egy ösztöndíjat, ki fognak utazni külföldre. Egy budapesti geográfus elmondta, hogy ő már két évvel a kiutazás előtt elkezdte felvenni a kapcsolatot a külföldi egyetemmel, tudatosan választotta a képző intézményt: ott van olyan elismert képzés, ami magyarországi tanulmányait kiegészíti. „Ez nem buli és nem üdülés, hanem felkészülés a jövőre. Azt gondolom ez a tanulmány segített abban, hogy most dolgozom Budapesten egy állami intézménynél az egyetem mellett.” Sára azok közé tartozik, aki már középiskolás korában elhatározta, hogy Erasmus ösztöndíjjal külföldön fog tanulni, mint ahogy az unokatestvére tette: „így emiatt már tudtam az Erasmus ösztöndíjról, és direkt figyeltem, hogy mikor hirdetik meg”.

Jellemző volt még a széles kiterjedt kapcsolati háló, de ezt nem állítanám döntően befolyásoló tényezőnek. A korábbi külföldi tapasztalatok megerősítették az interjúalanyokat abban, hogy kipróbálják magukat egy részképzés keretében. Helga úgy fogalmazott, hogy „Európában már az összes országban voltam”.

Az egyik interjúalanyom, Enikő a következőképp fogalmazta meg, hogy számára mi volt leghasznosabb dolog: megtapasztalni azt, hogy milyen érvényesülni egyedül, idegen környezetben, amikor “kézzel-lábbal” magyarázni kell. Brigi szerint az önéletrajzba jól mutat, hogy “külföldi hatás érte az embert”. Személyes tapasztalatom alapján elmondhatom, hogy a miskolci multinacionális Robert Bosch Kft.-nél - ahol nagyon sok egyetemista dolgozik, – munkaerő-felvétel során előnyt jelent a külföldi tanulmányi tapasztalat. Krisztián rájött arra, hogy „milyen elhatárolva lenni a családtól, a szeretteinktől a barátainktól, ha egyedül vagy, számítanod kell

önmagadra önállóan kell lenned...”. Az ő részéről ez volt a leghasznosabb dolog az utazásában.

A fiatalok személyiségváltozásai a következőképpen alakultak. A legtöbben önállóbbak lettek, megerősödtek, magabiztosabbak lettek. Nem egyvalaki azóta jobban be tudja osztani a pénzt. Az interjúalanyok elmondása szerint egy ilyen utazás nyitottabbá és türelmesebbé is teszi az embereket. Az egész külföldi tartózkodás leghasznosabb eredményének a legtöbben az idegen nyelv fejlődését említették, de többen az önállóságot és a szakmai fejlődést is felsorolták. Bence számára „az angol nyelvtudás jelentős fejlődése nagyon hasznos volt”.

Általában elmondható, hogy a megkérdezett fiatalok szociális háttére kedvező, a szülők tudták vagy tudták volna anyagilag támogatni a gyermekük kiutazását. Brigi úgy fogalmazott, hogy „a szüleimtől rengeteg segítséget kaptam, ugyanakkor az ösztöndíjam nagyjából elég volt a kint töltött időre, de imitt-amott amiben kellett segítettek és támogattak”. Dóra szerint a szülők anyagi támogatása elengedhetetlen, és hogy a családnak megerőltető kiadást jelent az utazás. Dóra így részletezte: „szüleim évekkal ezelőtt elkezdtek spórolni, hogy én és a testvérem majd tanulmányaink során ki tudjunk menni”

Az interjúalanyok legtöbbször még tervez kimenni ismét külföldre, akár még egy ösztöndíj pályázat keretében, akár jövőbeli munkavállalás vagy egy teljes képzés elvégzése végett. Az interjúalanyok fele biztosra mondta, hogy itthon képzele el a családalapítást, a jövőbeni életét. Helga a következőképpen fogalmazott: „Először szeretnék Pesten élni, utána külföldön élni, de ha ez nem is jön össze, biztos, hogy a világot be akarom utazni”. Balázs doktorandusz hallgató a jövőbeli terveiről a következőket mondta. „Szeretnék majd Magyarországon lenni, ha lehet ebben a gépész beállítottságban, de szeretnék külföldön tanulni még, utazni.” „Régebben is kimentek az okosabbak tanulni, és hazahozták a tudást.” Japánba szeretne kimenni kutatói ösztöndíjjal, és Norvégiába is szeretne utazni. „Aztán megnyugodni, megöregedni itthon, és tanítani.”

Érdekes lehet és fontos az, hogy az egyes tanulók, mialatt szervezték a kiutazásukat illetve a kint tartózkodásuk alatt, milyen akadállyal is szembesültek. Robi szerint, aki Hollandiában töltötte a részképzést, az információhiány jelentett számára problémát, úgy fogalmazott, hogy „nagyon kellett kérni az információt”. Két fiatal az adminisztrációt említette nehézkesnek, illetve az egyik tanuló, aki Svédországban volt, azelőtt pedig Németországban, szintén a papírmunka nehézségét részletezte, méghozzá úgy, hogy összehasonlította, hogy a két országban mennyire kezelték rugalmasan a tantárgyak lezárását igazoló dokumentum lepecsételtetését: Németországban információ hiányában nem időben tudta leadni a jelentkezését a vizsgára, emiatt nem akartak pecsételni, Svédországban pedig készségesebben álltak hozzá, „még kettő” pecsétlenyomatot is kapott volna. Néhányan akadályként említették a kinti és itthoni tantárgyak összehangolását, hiányolták az egységes tanrendet. Dóra a külföldi egyetemen teljesített tantárgyak csak kis részét tudta elfogadtatni, ezért az itthoni tanulmányi kötelezettségeinek nem tudott eleget tenni, s emiatt tanulmányaiban egy félévet csúszott. Többen hazajöttek az itthoni vizsgaidőszakban, hogy az itthoni tantárgyaikból levizsgázhassanak. Ez kissé megerőltető, hogy a kinti tantárgyak teljesítése mellett, egyéni tanrenddel itthoni iskolai kötelezettségeknek is eleget kell tenniük a tanulóknak. A külföldi ösztöndíjjal kiutazó tanulóktól közel középszintű nyelvtudást várnak el idegen nyelvből, így az ő oldalukról nagyon nyelvi probléma nem merült fel: mindenki legalább egy idegen nyelven „el tudott boldogulni.” Az egyik interjúalanyom Olaszországban tapasztalta, hogy az olaszok általában nem

beszélnek angolul: a Bevándorlási Hivatalban, az internetszolgáltató dolgozója illetve néha a főbérelő édesapja járt hozzájuk, akivel szintén nem tudtak angol nyelven kommunikálni. Ami furcsa volt, hogy a helyi ESN koordinátorok és a mentorok sem beszéltek angolul. A tanárokkal való kapcsolattartásban egy olasz fiú segített neki, valószínűnek tartja, hogy azért volt ilyen közvetlen, mert ő is volt már Erasmusos.

A hallgatóknak, akik többnemzetiségű környezetben mozognak, külföldön el kell ha nem is hagyni, de felejtetni az itthoni kultúrát, és nem az itthoni szokásokhoz ragaszkodni, egyszerűen alkalmazkodni szükséges. Néhány interjúalanyom tanácsa, hogyha valaki külföldre utazik, ne ragaszkodjon az itthon megszokott dolgokhoz, illetve az elképzeléseihez, különben csalódní fog, hisz úgysem úgy fog alakulni (minden) ahogy azt elképzelte. Egy többféle nemzetiségű környezetben kénytelen leszel toleránsabb, elfogadóbb és türelmesebb lenni. Gábor számára a külföldi mobilitásában a leghasznosabb a tágabb látókör kialakulása azzal, hogy új kultúrában él, ennek hatására más szemszögből látja a dolgokat. Szerinte "minél több helyen csinálod a tanulmányaidat, annál szélesebb körű leszel. Annyiszor különböző szisztémában tanul valaki, annyszor másabb látóköre lesz. A képességeket fejleszti. Ha egységes kultúrában tanul valaki, beszűkül a vilásképe". Az interjú eredményeinek elemzéséből arra következtetésre jutottam, hogy olyan ismérvek, mint a lakóhely vagy a nem, nem befolyásolta a tanulók döntését, inkább a szakmaiság, az élettapasztalat motivációja vezérelték őket.

Összegzés

Mind a szekunder- mind a primér kutatásban kiderült, hogy a fiatalok erősen motiváltak a külföldi tanulásra és mobilitásra a 21. század 2. évtizedében.

A fiatalok mobilitására vonatkozóan összegzésként az egyik interjúalanyom gondolatait kívánom megosztani. Gábor már 2012 óta PhD hallgató, ugyanakkor egy kutatóintézetben dolgozik Németországban, de élt egy évet már Angliában is. Sok mindent tudott mesélni a tapasztalatairól, tanulóként és dolgozóként. Szerinte minél fiatalabban megy ki valaki külföldre, annál valószínűbb, hogy kint marad, mert nem szokott hozzá az itthoni léthez. Ha van már itthoni tapasztalata, jobban elfogadja az itthoni dolgokat és visszajön. Tapasztalata szerint, látva az ismerősei életét, az első félév után elmúlik az újdonság varázsa, és ezért van az, hogy sokan fél év-egy év után hazatérnek. Ehhez hozzájárul az is, hogy egy idegen országban csak anyagilag érezhetik magukat megbecsülve.

Kutatásomat még több interjú elkészítésével kívánom folytatni. A MOVE projekt kapcsán vizsgálat tárgya a középiskolai tanulók mobilitása is, így interjút készíték korábbi cserediákokkal. Egy viszonylag nagy mintán tervezünk egy kérdőíves felmérést is, azok eredményei segítenek beazonosítani az attitűdöket.

Irodalomjegyzék

- Blaskó Zs., & Gödri I. (2014). Kivándorlás Magyarországról: Szelekció és Célország-választás az „új migránsok” körében; *Demográfia*, 57. (4), 271-307.
- Bourdieu, P. (1983). „Ökonomische Kapital, kulturelles Kapital, soziales Kapital” In: *Soziale Welt Sonderband 2.* (pp.183-198) Magyarul: Gazdasági tőke, kulturális tőke, társadalmi tőke. In Angelusz Róbert (szerk.), *A társadalmi rétegződés komponensei. Válogatott tanulmányok.* (pp.156–177). Budapest; Új Mandátum.
- Gödri I. (2010). *Migráció a kapcsolatok hálójában. A kapcsolati tőke és a kapcsolathálók jelenléte és szerepe az ezredvégi magyarországi bevándorlásban.* KSH NKI Kutatási Jelentések 89. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet, Budapest. 204.
- Massey, Douglas S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (2012). A nemzetközi migráció elméletei: áttekintés és értékelés. Részletek. In Sík Endre (vál. és szerk.), *A migráció szociológiája.* E-tankönyv. (pp. 7-29). Budapest: ELTE TáTK.
- Rédei M. (2007). *Mozgásban a világ. A nemzetközi migráció földrajza.* Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.
- Székely L. (szerk.) (2013). *Magyar Ifjúság 2012. Tanulmánykötet.* Budapest: Kutatópont.